

Седем аргумента против създаването на катастрофичен пул

Велико Димитров

Желанието за създаване на катастрофичен пул не е нещо ново. След поройните дъждове през последните месеци идеята придобива актуалност и според немалка част от обществото е не само приемлива, но и необходима. Резултатът от това не закъснява и бързо се появяват желаещи, готови да “помогнат”, т.е да отговорят на общественото търсене.

Такава една инициатива представлява проектът за създаване на катастрофичен пул, подготвен от Асоциацията на българските застрахователи (АБЗ). Моментът за трансформирането му в закон (или част от закон) е много подходящ, имайки предвид, че спомените от наводненията са още пресни, а не липсват и лобиращи групи и личности (застрахователните компании, президентът на България, председателят на народното събрание).

Предложението на АБЗ ще бъде внесено в парламента в някой от следващите дни. Първият вариант е то да влезе в Кодекса за застраховане, който така и така трябва да бъде приет до края на годината, а вторият е да се създаде специален закон и вноската в катастрофичния пул да представлява вид данък, който да се плаща от всеки, който притежава недвижимо имущество. Няма да коментирам кой вариант е по-удачен, защото централният въпрос е не как да функционира един такъв фонд, а дали изобщо да съществува.

Отговорът е категорично не. Причини:

1. Участието в пула (годишна вноска) е задължителна за всички. Нарушава се принципа на свобода на избора. Това е много различно от например свобода на избора дали да спазвам обществения ред или не, то е по-скоро принудително купуване на определен вид застрахователна полица (застраховка срещу определен риск), което е същото като принудително и предварително купуване на даден тип хляб с определена опаковка. Със сигурност има много хора, които може да не искат да си купят точно този вид хляб с тази опаковка, но пултът ги задължава.
2. Щетите, които ще се покриват от катастрофичния пул са при наводнения, земетресения или свлачища. Много от хората не биха се застраховали точно срещу тези събития ако не са принудени от закон, тъй като не считат, че са заплашени от тяхното настъпване. Те може да искат да се застраховат срещу пожар – това е техен личен избор и трябва да остане такъв. Не трябва никой да е длъжен да си купува например всяка година определено количество препарат срещу хлебарки, само защото е възможно някога такива да се появят.
3. Според оценки на застрахователите минималната дължима ще бъде 30-40 лв. на година, а за апартамент, оценен на 80 000 лв., сумата, която ще се плаща ще е 120 лв. Независимо от конкретния размер, годишната вноска в пула си е чисто принудително изземване на доход, както от тези, които притежават недвижима собственост, така и от тези, които не притежават и живеят под наем. Собствениците със сигурност ще прехвърлят (което е разбираемо) финансовото бреме върху наемателите или директно или индиректно – последните или ще плащат сами “данък Застраховка” или ще трябва да плащат по-висок наем. Ясно се вижда, че относителната тежест ще е по-голяма за тези, които не ползват собствено жилище, а ползват чуждо (на някои може дори да се наложи да плащат двойно и тройно – притежават някъде недвижима собственост, но живеят на друго място под наем). Това стеснява избора на хората къде да учат и работят. Логично е вътрешната

университетска и трудова миграция да спадне, поради намаляване на стимулите (повишаване на разходите), което в макроикономически план означава по-неефективно използване на наличните ресурси.

4. Според председателя на Асоциацията на българските застрахователи Даниела Конова проектът предвижда пулт да е на тези, които плащат вноските (като се управлява от застрахователите под контрола на държавата). Дори и за хора, които не се занимават с икономика или право става ясно, че след като няма да могат да разполагат с парите, които плащат (получават нещо в замяна само ако ги сполети нещастие) те не са вече техни. В това отношение пулт прилича на търговска банка, която приема многогодишни депозити, за които не се изплащат лихви и, които не могат да бъдат получени обратно, освен ако не настъпи точно определено събитие (наводнение, земетресение, свлачище).
5. Деструктивен, вместо градивен ефект пулт може да има и по отношение на това, че създава стимули за морален хазарт: След като някаква централна институция поема отговорността и обещава реконструкция при бедствие, няма да е чудно ако някои граждани в по-рискови райони дори съзнателно спомогнат техните собствени къщи да бъдат наводнени или срутени от свлачище, като занемарят или преустановят иначе предприемани от тях действия по обезопасяването на имотите. Това също така е валидно за общини и кметове, които са отговорни за предпазването например на пътищата от свлачища (проектът за катастрофичен пул предвижда обезщетения при излезли извън строя инфраструктурни обекти).
6. За стартирането на фонда е необходим първоначален капитал, с който да се изплащат първите обезщетения. Както стана ясно АБЗ вече е обсъждала със Световната банка заем на стойност 500 000 долара. Тези пари на пръв поглед представляват частен заем, но всъщност са си чист държавен външен дълг, тъй като проектът предвижда те да се инвестират в определен вид финансови инструменти като държавни ценни книжа и общински облигации.
7. За да функционира предвидения пул със сигурност ще трябва да се направят определени разходи, както и да се създаде администрация, парите, за която или ще дойдат от държавния бюджет или от годишните такси, които всички ще плащат (нарастване на администрацията).

Необходимо е да се спомене, че приемането или изменението на даден закон трябва да се предхожда от анализ и оценка на въздействието, който той ще има върху обществото като цяло¹. Ако ползите от промените са по-малко от разходите (конкретни измерими разходи в пари и време, както и индиректни разходи под формата на негативни последващи ефекти), то законът не трябва да се приема. Точно такъв е случаят с проекта за катастрофичен пул. По голямата част от обществото са губещи за сметка на една малка група:

- Хората, които са в рискови райони. Факт обаче е също, че тези хора и сега могат да се застраховат ако имат желание. Данните сочат, че само 10-15% от щетите през това лято ще бъдат обезщетени, което показва, че много от тези хора също поради една или друга причина не са си купили застраховка. Те биха плащали до някаква степен по-малко ако катастрофичния пул започне да функционира, отколкото ако сами си купят застраховка, затова са в графата на облагодетелстваните. Ако се придържаме обаче към здравата логика и принципите за справедливост, не е правилно всички да плащат за нещо, което се получава (или може да се получи) само от някои. Същото би било ако аз

---

¹ Даже и министърът на икономиката и енергетиката Румен Овчаров е на същото мнение

изисквам целият град, в който живея да си купува имуществена застраховка, само защото аз съм попаднал в по-рисков квартал и шансовете да пострадам от грабеж са по-високи – не би било правилно.

- Предвиденият персонал за администрирането на пула
- Асоциацията на българските застрахователи и застрахователните компании (те са и най-силното лоби). Ще придобият право да управляват големи финансови средства. В това не би имало нищо лошо ако хората си бяха купили застрахователна полица по собствено желание, т.е. на пазарен принцип. Но тук случаят е друг – принудителен, непазарен.
- Държавници, бюрократи, които по една или друга линия ще спечелят нещо ако пулът започне да функционира

Всички останали са губещи!

Доколкото всеки е и трябва да бъде отговорен за личното си имущество, държавата, използвайки властовия си ресурс не трябва да влиза в ролята на принудител или застрахователна компания. Такива има достатъчно и сега. От своя страна те вместо да се месят в държавната политика и да търсят непазарни начини за разширяване на бизнеса си, биха могли да използват ситуацията, за да спечелят нови клиенти чрез провеждането на активна информационна кампания в засегнатите райони. Председателят на АБЗ Даниела Конова също така не би трябвало да прави оценки като тази от името на всички: “Българинът може да изпие и изяде 120 лв. за една вечер” (че защо да не ги подари на фонда).